

II. Прикладні аспекти функціонування місцевого самоврядування в умовах воєнного стану

DOI: 10.33498/Юш-2024-06-072

Тетяна Костецька

кандидатка юридичних наук, старша наукова співробітниця, доцентка, старша наукова співробітниця відділу конституційного права та місцевого самоврядування Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України (Київ, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3841-4925>
idpnanu@gmail.com

УДК 342.7

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ЧИННИКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. Розглядаються окремі аспекти інформаційно-комунікаційних факторів реформування місцевого самоврядування в контексті досягнення запланованих результатів в умовах запровадженого в Україні правового режиму воєнного стану. Серед нагальних проблем – удосконалення інформаційно-комунікаційного середовища місцевого самоврядування, інформаційного забезпечення процесів децентралізації.

Мета статті полягає у здійсненні дослідження впливу правового режиму воєнного стану на формування дієвого механізму відкритого характеру функціонування місцевих органів публічної влади, розвитку форм прямої демократичної участі громадян у вирішенні питань місцевого значення, трансформації реалізації інформаційних муніципальних прав у визначених умовах, виокремлення проблемних питань, що виникають при цьому.

Ефективність усієї системи місцевого самоврядування базується на демократичних ідеях відкритості, прозорості та доступності місцевих органів влади. Тепер, коли особливого значення набуває безперервність функціонування органів місцевого самоврядування – оперативність дій, своєчасне реагування на надзвичайні ситуації, що виникають, зростає значення інформаційно-комунікаційного чинника реалізації функцій місцевого самоврядування. Підкреслено, що досягнення комунікативної взаємодії між місцевим населенням, місцевою владою на засадах порозуміння завжди були вагомим чинником налагодження дієвого місцевого самоврядування, формування спроможних територіальних громад.

Зроблено висновок про наявність конституційно-правової основи відкритого характеру діяльності органів публічної влади, участі громадян у вирішенні питань місцевого значення, називаються її недоліки та шляхи удосконалення.

Досліджуються найбільш поширені практики налагодження комунікативних взаємовідносин органів місцевого самоврядування з територіальною громадою, місцевим населенням, які підкреслюють важливість прямого діалогу під час війни і значення цифрових технологій. Одним із напрямів у цих процесах є активна цифровізація громад (“громада у смартфоні”).

В умовах воєнного стану зменшується рівень відкритості та прозорості діяльності місцевих органів публічної влади, встановлено ряд обмежень, що безпосередньо відбивається на правових формах залучення жителів до процесів підготовки і ухвалення рішень органів

© Тетяна Костецька, 2024

Тетяна Костецька

місцевого самоврядування, гарантуванні окремих конституційних (муніципальних прав) прав людини і громадянина. Проблемною залишається недостатня розвиненість рівня сучасних ІКТ, значення яких в умовах війни важко переоцінити.

Аргументовано, що забезпечити підвищення рівня функціонування системи місцевого самоврядування, виконання самоврядними органами, територіальною громадою завдань лише за рахунок застосування технологічного (цифрового) підходу неможливо повною мірою. Є потреба вироблення більш оптимальних показників ефективності діяльності, спрямованої на розв'язання проблем життєдіяльності територіальної громади та реалізацію її інтересів, підвищення поінформованості населення.

Ключові слова: реформування; інформаційна політика; місцеве самоврядування; інформаційно-комунікаційні взаємовідносини; інформаційно-комунікаційні технології; цифровізація громад.

Запроваджений в Україні правовий режим воєнного стану, безперечно, впливає на всі напрями складних процесів державотворення та правотворення, проведення стратегічно визначених системних реформ, їх правове забезпечення, інституційний механізм здійснення.

Сучасною тенденцією розвитку українського суспільства, як і загалом у світі, є процеси інформатизації, становлення інформаційного суспільства, упровадження елементів електронного урядування, електронної демократії. Наразі здійснюється державна політика цифрової трансформації (цифровізація), що охопила всі сфери життєдіяльності суспільства і держави, основна суть якої – системне використання сучасних інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій, створення цифрових інфраструктур для забезпечення водночас переваг доступу на їхній основі до послуг, інформаційних ресурсів, підвищення знань кожного, хто цього потребує.

Успішним результатом комплексної реформи з децентралізації влади, як задумано стратегічно, має стати запровадження нової системи функціонування органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, формування нової демократичної моделі управління, спрямованої на посилення ролі територіальних громад. Серед завдань реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, що постали у складних умовах гібридної війни минулого десятиліття, визначено розвиток форм місцевої прямої демократії, створення ефективної, прозорої, відкритої та гнучкої структури публічної адміністрації із застосуванням новітніх інформаційно-комунікативних технологій (надалі – ІКТ), здатної виробляти й реалізовувати цілісну державну політику, спрямовану на суспільний сталий розвиток і адекватне реагування на внутрішні та зовнішні виклики¹.

Процеси запроваджених реформ актуалізували науковий інтерес і потребу їхнього аналізу та розроблення концептуально нового підходу до вироблення засад формування концепції державно-правового регулювання їхнього проходження, зокрема, у поєднанні з реалізацією державної регіональної інформаційної політики, дослідження проблематики з точки зору загальної теорії комунікацій, становлення громадянського суспільства, ро-

¹ Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020”: Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 <<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>> (дата звернення: 10.04.2024).

звитку електронної демократії. В умовах сьогодення ефективність цих процесів залежить не тільки від стратегії національної інформаційної політики, адаптації заходів її проведення до реалій повномасштабної війни, а й від рівня упровадження її на місцевому рівні, конкретної діяльності суб'єктів владних повноважень – розпорядників публічної інформації, адекватного реаліям нормативно-правового забезпечення інформаційно-комунікаційної складової реформування місцевого самоврядування, інших чинників.

Теоретико-методологічною основою сучасних досліджень окресленої проблематики, формування правового інструментарію реформування публічної влади саме на засадах упровадження ІКТ, цифрових технологій, інноваційності їхнього використання насамперед як повоєнної перспективи, безперечно, мають стати численні багаторічні напрацювання як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, з науково обґрунтованими пропозиціями щодо розвитку інформаційно-комунікаційних відносин, становлення і функціонування інформаційної сфери суспільства, процесів інформатизації та їх правового регулювання, доктринальні позиції функціонування системи місцевого самоврядування, здійснення інформаційної політики тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить загалом про таке: 1) дотичні проблеми висвітлюються, наприклад, у контексті реалізації програмних напрямів процесів інформатизації в Україні, функціонування е-урядування як форми публічного управління, заснованої на застосуванні комп'ютерних та інших цифрових технологій, інформаційного забезпечення місцевих органів публічної влади і управління, упровадження елементів е-демократії; 2) як правило, окреслена проблематика висвітлена на основі практики, здійсненої за порівняно стабільної для України зовнішньо- та внутрішньополітичної ситуації²; 3) дослідження (насамперед дисертаційного рівня) проведені здебільшого щодо адміністративно-правових засад інформаційного забезпечення органів публічної адміністрації³.

Можна сказати, що наявний солідний науковий доробок (автори: В. Белевцева, С. Кузніченко, С. Магда, Т. Мінка, Є. Соболь та ін.) щодо, наприклад, функціонування особливих (надзвичайних, здебільшого адміністративно-правових) правових режимів не містить, і це зрозуміло, комплексного уявлення про, відповідно до заявленої проблематики, організацію інформаційного забезпечення функціонування місцевого самоврядування в умовах реальних загроз.

Перед дослідниками сьогодні постають нові виклики й завдання, що зумовлюють необхідність різнобічного та повноаспектного дослідження інформаційного забезпечення процесів самоврядування, у тому числі у його взаємозв'язку з формуванням і реалізацією державної інформаційної, а

² Напр.: Т Костецька, 'Актуальні проблеми децентралізації публічної влади в Україні: інформаційні та комунікаційні аспекти' [2021] 32 Правова держава 227–236; Т Костецька, 'Проблеми інформаційної політики в умовах реформування місцевого самоврядування та адміністративної реформи в Україні' *Децентралізація публічної влади в Україні у контексті зарубіжного досвіду та євроінтеграційних процесів: колективна монографія* (О Батанов, Р Бедрій (ред), СПОЛЮМ 2021) 292–307.

³ Г Блінова, 'Адміністративно-правові засади інформаційного забезпечення органів публічної адміністрації в Україні: актуальні питання теорії та практики' (автореф дис д-ра юрид наук 2019).

також, ширше, економічної та соціальної політики в умовах правового режиму воєнного стану. Наприклад, недостатньо висвітленими залишаються питання стану урегульованості інформаційно-комунікаційних відносин системи місцевого самоврядування, засад і форм інформаційної діяльності органів місцевого самоврядування, їх об'єктивної трансформації у зазначених умовах.

Комплексний аналіз проблематики потребує, зокрема, поглибленого теоретико-методологічного дослідження категоріально-понятійного апарату інформаційного забезпечення як самостійного правового інституту, його сутності та змісту як правового явища; характеристики відповідних інформаційно-комунікаційних відносин, що становлять його зміст; ступінь їхнього правового забезпечення; удосконалення інформаційної діяльності місцевих рад, їхніх органів з метою забезпечення її відкритого, прозорого характеру, процесу прийняття управлінських рішень; відносин органів місцевого самоврядування з населенням адміністративно-територіальної одиниці, територіальною громадою тощо.

Ці чинники не вичерпують сповна актуальності та практичної доцільності теоретико-прикладних досліджень окресленої різновекторної доволі складної у теоретичному та практичному вимірі проблематики. Усвідомлюючи необхідність її всебічного, поглибленого аналізу, в межах представленої роботи зосереджуємося на деяких окремих визначальних аспектах.

Статтю присвячено з'ясуванню питання впливу правового режиму воєнного стану на роль і значення інформаційно-комунікаційної складової здійснення місцевого самоврядування, формування дієвого механізму відкритого характеру функціонування місцевих органів публічної влади, розвиток форм прямої демократичної участі громадян у вирішенні питань місцевого значення, трансформації реалізації інформаційних муніципальних прав у визначених умовах, – зауважимо, процесів, що відбуваються на більшості територій нашої держави, їй підконтрольних. А саме: втілення накреслених раніше стратегічних цілей, завдань, напрямів інформатизації, національної доктрини побудови інформаційного суспільства, інформаційної (цифрової) держави, упровадження концептуально визначених у більш недавній період процесів е-урядування, е-демократії в Україні, розвитку цифрової економіки та суспільства, завдання модернізації системи державного управління на національному, регіональному та місцевому рівнях. І самостійним блоком – реформування місцевого самоврядування, суть якого – підтримка повноцінного життєвого середовища для місцевих жителів, задоволення їх інтересів у багатьох сферах на відповідній території, надання високоякісних публічних послуг, у тому числі інформаційних, як прерогативи діяльності місцевих органів публічної влади. Такими, зрозуміло, невичерпними є основні чинники, що зумовлюють підвищені вимоги щодо рівня формування, здійснення інформаційної політики, інформаційної діяльності органів публічної влади на місцевому рівні.

Нинішні реалії російської загарбницької війни проти Українського народу, української державності зумовлюють пошук нових засобів (у контексті

заявленої проблематики) організації та регулювання інформаційно-комунікаційної сфери місцевого самоврядування у взаємозв'язку зі здійсненням процесів децентралізації, їх інформаційного забезпечення. Узагальнено під останнім розуміється комплекс організаційно-правових, організаційно-управлінських, правових та інших заходів зі створення, обробки, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони та захисту інформації, інформаційних ресурсів, знищення відомостей визначеного нормативно виду; розвитку інформаційної інфраструктури на основі сучасних ІКТ, цифровізації державного управління та місцевого самоврядування, спрямований на задоволення інформаційних потреб та реалізацію інформаційних інтересів громадян, місцевих жителів (територіальної громади), забезпечення їх інформаційних (цифрових) прав як індивідуальних, так і колективних, а також потреб органів публічної влади, держави і суспільства з метою створення умов для виконання намічених основних стратегічних завдань з формування реального місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

Проблематика набуває якісно нового звучання у контексті пошуку дієвих шляхів, суттєвих форм і методів, ефективного інструментарію вирішення поставлених завдань втілення заявлених реформ у екстремальних умовах правового режиму воєнного стану, коли перед місцевими органами публічної влади постали проблеми, що навіть не були закладені в концепцію реформування, однак потребують негайного вирішення, коли зростає їхня відповідальність за результати ухвалених рішень тощо.

Комплексного предметного аналізу потребують такі, зокрема, напрями, як: забезпечення відкритого характеру діяльності органів публічної влади, а саме прозорості та доступності місцевих органів влади із застосуванням новітніх ІКТ; гарантування здійснення конституційних прав і свобод людини і громадянина в умовах їх допустимого правового обмеження; вироблення якісних інформаційно-комунікаційних взаємовідносин, покращення взаємообміну між радами, їхніми виконавчими органами, посадовими особами місцевого самоврядування, державними управлінськими органами та місцевими жителями (територіальною громадою), представниками громадськості, удосконалення організаційно-правових засад інформаційного забезпечення управлінських та самоврядних процесів тощо.

Інформаційна політика, інформаційна діяльність територіальних громад та органів місцевого самоврядування потребує іншого якісного рівня, ніж у попередні періоди її здійснення, оскільки має сприяти повноцінному життєвому середовищу для всіх, хто опинився на територіальному просторі здійснення місцевої влади в нинішніх реаліях, надання доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, а також забезпечення конституційних прав і свобод людини і громадянина, захист національних інтересів у інформаційній сфері, розроблення дієвої стратегії національної безпеки та її складової – інформаційної безпеки, а ще

також освоєння міжнародних стандартів інформаційного обміну та захисту інформаційних ресурсів тощо.

Ефективність усієї системи місцевого самоврядування базується на демократичних ідеях відкритості, прозорості та доступності місцевих органів влади. Тепер, коли особливого значення набуває безперервність функціонування органів місцевого самоврядування, оперативність їхніх дій, своєчасне реагування на надзвичайні ситуації, що виникають, значення інформаційно-комунікаційного чинника реалізації функцій місцевого самоврядування зростає. Підкреслено важливість запровадження інформаційного взаємобміну між радами, їх виконавчими органами, посадовими особами, державними управлінськими органами та місцевими жителями (територіальною громадою), громадськістю для досягнення комунікативної взаємодії.

Підґрунтям для відкритого характеру діяльності органів публічної влади, суб'єктів владних повноважень, проведення інформування громадськості як їхньої важливої функції, спрямованого на забезпечення прозорості процесів прийняття рішень, які є обов'язковими на відповідній території, отже, оприлюдненими, звісно, слугують конституційно-правові установлення (зокрема, конкретно положення ст. 144 Основного Закону⁴, ст. 4 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні"⁵, ст. 4 Закону України "Про доступ до публічної інформації"⁶ та ін.).

У цьому контексті принагідно було б окремо згадати про значення норм, чинних протягом тривалого періоду функціонування місцевого самоврядування в Україні, зокрема, щодо організаційно-правового механізму взаємовідносин між органами публічної влади та медіа, обов'язку цих органів надавати медіа повну інформацію про свою діяльність через відповідні інформаційні служби, забезпечувати журналістам вільний доступ до неї, окрім випадків з державною таємницею, не чинити ніякого тиску і не втручатися в їхній виробничий процес, їхнє право проводити власне дослідження і аналіз діяльності органів, їхніх посадових осіб, давати їй оцінку, коментувати тощо, і які стали запорукою розвитку демократичних процесів в українському суспільстві на тривалий період. На сьогодні відповідні установлення Закону України "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації"⁷ (ст. 2), прогресивні на момент його прийняття (1998), скасовані водночас із самим законодавчим актом у зв'язку із набранням чинності Законом України "Про медіа"⁸ (2022).

⁴ Конституція України від 28 червня 1996 р. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>> (дата звернення: 10.04.2024).

⁵ Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>> (дата звернення: 10.04.2024).

⁶ Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>> (дата звернення: 10.04.2024).

⁷ Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації: Закон України від 23 вересня 1997 р. № 539/97-ВР (втратив чинність на підставі Закону № 2849-IX від 13.12.2022) <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/539/97-%D0%B2%D1%80#Text>> (дата звернення: 10.04.2024).

⁸ Про медіа: Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2849-IX <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>> (дата звернення: 10.04.2024).

Чинне національне законодавство, як відомо, відстає від динаміки інформаційно-комунікаційних явищ у суспільстві, державі, містить дублювання, колізії правового регулювання, не забезпечує системного комплексного їх урегулювання в умовах реформування публічної влади, потребує модернізації, оновлення, інтегрованості до міжнародно-правових стандартів. Численні норми законодавства не реалізуються ще й через відсутність ефективних механізмів їхнього здійснення, недостатнє упровадження та застосування новітніх ІКТ у діяльності місцевих органів та, як наголошують фахівці, разом із об'єктивними чинниками, коли, зокрема, суттєво змінився фінансово-економічний потенціал територіальних громад. Відмічають також і небажання посадових осіб органів влади на місцевому рівні використовувати сучасний арсенал інформаційного забезпечення процесів управління та самоврядування.

Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні”, зокрема, потребує модернізації через несистемність, фрагментарність регулювання відповідних муніципальних інформаційно-комунікаційних відносин загалом, інформаційної діяльності територіальних громад, органів і посадових осіб місцевого самоврядування, елементів її інформаційного забезпечення тощо. Напрямами новелізації законодавства, його адаптації до реалій сьогодення в частині інформаційного забезпечення функціонування системи місцевого самоврядування можуть, наприклад, стати засади, форми і методи інформаційної політики представницьких органів, посадових осіб, їх інформаційно-комунікаційної взаємодії з місцевими жителями, іншими суб'єктами місцевого самоврядування, структурами громадянського суспільства.

Введення правового режиму воєнного стану зумовило ряд обмежень, наслідком чого, наприклад, стало зменшення рівня відкритості та прозорості діяльності місцевих органів публічної влади. Відбулось це і на легальних формах залучення жителів до процесів підготовки й ухвалення рішень органів місцевого самоврядування таких як, зокрема, проведення зборів громадян, громадських слухань, загальних зборів тощо. Подібне становище дало підстави говорити, що стан інформаційних відносин на рівні місцевого самоврядування засвідчив про деформацію прозорості інформації, її суперечність, неповноту, неоперативність, що знижує рівень легітимності влади, обмежує можливості отримання громадянами своєчасної і достовірної інформації⁹.

Комітет Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування, реагуючи на ситуацію, провів 20 листопада 2023 р. засідання круглого столу “Форми участі громадян у місцевому самоврядуванні та напрями вдосконалення відповідного законодавства”. За його результатами зроблено висновки, що внаслідок воєнних дій і законодавчих обмежень воєнного стану ситуація у сфері інформування і залучення громадян після 24 лютого 2022 р.

⁹ Дослідження “Стану інформування і залучення жителів громад в умовах воєнного стану” (листопад – грудень 2022 р.). Проект PROSTO “Підтримка доступності послуг в Україні” м. Київ, 20 листопада 2023 р. <<https://komsamovr.rada.gov.ua/uploads/documents/43839.pdf>> (дата звернення: 10.04.2024).

зазнала суттєвих змін на локальному рівні¹⁰. Відомо, що на сьогодні вже прийнято Закон “Про внесення змін до Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” щодо забезпечення прозорості місцевого самоврядування”¹¹, спрямований на поліпшення такого стану.

Здійснення функцій муніципальної влади зумовлює функціонування численних, багатосуб’єктних різнобічних інформаційних взаємовідносин – інформаційних зв’язків (потоків), що виникають у процесі обігу відповідної публічної інформації й сукупно становлять доволі розгалужену систему. Схематично – це інформаційні зв’язки в межах системи місцевого самоврядування (за участю територіальної громади чи суміжних територіальних громад сіл, селищ, міст; сільського, селищного, міського голови, відповідної ради, виконавчих органів, старости, депутатів, місцевого населення тощо) та інформаційні взаємовідносини, що устанавлюються поза межами відповідно до виконання функцій місцевого самоврядування, повноважень його органів, потреб та інформаційних інтересів територіальної громади, населення.

Інформаційне забезпечення функціонування місцевого самоврядування є самостійним явищем, своєрідною наскрізною його сферою зі специфічними відносинами, суб’єктами (об’єктами) цих відносин, їх правами та обов’язками, повноваженнями, різним ступенем правового регулювання тощо. Налагодження інформаційного простору в межах певної території, дієвих комунікацій між представниками місцевої влади та місцевими жителями в сучасній громаді – в Україні це вже довготривалий досвід.

Досягнення комунікативної взаємодії між місцевим населенням, територіальною громадою, місцевою владою на засадах порозуміння щодо, зокрема, ролі та значення здійснення самоврядних функцій, співробітництва у їхній реалізації традиційно були вагомим чинником налагодження дієвого місцевого самоврядування, формування спроможних територіальних громад. Суть цих процесів – запровадження інформаційного взаємообміну між радами, їхніми виконавчими органами, посадовими особами, державними управлінськими органами та місцевими жителями (територіальною громадою), громадськістю.

Для ілюстрації додамо, що Доктриною інформаційної безпеки України (2017) разом з іншими серед “життєво важливих інтересів суспільства і держави” ефективну взаємодію органів державної влади та інститутів громадянського суспільства під час формування, реалізації державної політики в

¹⁰ Комітет з питань організації державної влади провів засідання круглого столу “Форми участі громадян у місцевому самоврядуванні та напрями вдосконалення відповідного законодавства” <https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/243874.html> (дата звернення: 10.04.2024).

¹¹ Про внесення змін до Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” щодо забезпечення прозорості місцевого самоврядування: Закон України від 22 лютого 2024 р. № 3590-IX <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3590-20#Text>> (дата звернення: 10.04.2024).

Прим. ред.: Набрання чинності Законом України “Про внесення змін до Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” щодо забезпечення прозорості місцевого самоврядування” відбулось 15.05.2024.

інформаційній сфері названо національним інтересом України у цій сфері¹². Нагадаємо, розробляючи основні завдання розвитку е-урядування в Україні, Кабінет Міністрів визначив його як форму організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням ІКТ для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян¹³.

Природно, що діяльність органів муніципальної влади характеризується не тільки наближенням до інтересів громади окремої території, а й вищим рівнем участі громадськості у здійсненні такої влади, здійснення публічного контролю за нею. У цьому контексті, якщо звернутись до зарубіжного досвіду використання ІКТ при взаємодії між органами публічної влади та громадянами, зокрема щодо їх залучення до підготовки та прийняття рішень (електронної участі¹⁴), місцевий рівень застосування електронних інструментів у відповідних процесах називають більш інноваційним. Зокрема, значна кількість органів місцевого самоврядування, відмінності в пріоритетах, яких вони надають залученню громадян, застосування новітніх технологій, привели до різноманітних експериментів з точки зору електронної участі¹⁵.

У нашій державі поряд із позитивними досягненнями у сфері е-урядування, функціонуванням цифрових державних порталів, цифровізацією адміністративних послуг фахівцями серед реальних загроз національним інтересам і національній безпеці України ще до початку повномасштабного вторгнення держави-агресора називались, наприклад, недостатній розвиток інформаційної інфраструктури, що обмежує перспективи України ефективно протистояти інформаційній агресії та діяти активно для реалізації її національних інтересів; недостатній рівень медіакультури суспільства, неефективність державної інформаційної політики, недосконалість законодавства щодо регулювання суспільних відносин у інформаційній сфері тощо¹⁶.

¹² Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 р. «Про Доктрину інформаційної безпеки України»: Указ Президента України від 25 лютого 2017 р. № 47/2017 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017/ed20170225#Text>> (дата звернення: 10.04.2024).

Прим. ред.: Доктрина інформаційної безпеки України втратила чинність на підставі Указу Президента України № 685/2021 від 28 грудня 2021 р.

¹³ Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text>> (дата звернення: 10.04.2024).

¹⁴ Відповідно до національної практики електронна участь – це забезпечення права участі громадян і представників громадянського суспільства за їхньою власною ініціативою в розвитку самоврядування, формуванні та реалізації державної політики, її моніторингу та оцінці, у процесах прийняття рішень, що передбачає двосторонню електронну взаємодію суб'єктів владних повноважень і громадянського суспільства із застосуванням відповідних інформаційно-комунікаційних технологій та кібернетичного простору за прозорими процедурами. Див.: Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 797-р <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80>> (дата звернення: 10.04.2024).

¹⁵ В Засадко, Є Матвеев, 'Інституційні основи електронної участі громадян: досвід України і ЄС', *Деокупация. Юридичний фронт: матеріали Міжнародного експертного круглого столу* (Київ, 18 березня 2022 р.) (Держ. торг.-екон. ун-т) 139–140.

¹⁶ Я Чмир, 'Сучасні проблеми інформаційної безпеки України та перспективні напрями їх вирішення' [2022] 2(62) *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління* 149–154.

З початком російської збройної агресії на державному рівні було розроблено ряд заходів нормативно-правового, організаційного, контрольного та іншого характеру, спрямованих на забезпечення інформаційної безпеки людини, громадянина, суспільства загалом, функціонування органів державної влади і управління, органів місцевого самоврядування на необхідному рівні. Зокрема, йдеться про забезпечення кібернетичної безпеки інтернет-простору, збереження персональних даних громадян, дотримання установлених для державних ресурсів вимог щодо цілісності, конфіденційності, доступності¹⁷.

Закон України “Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану”¹⁸, спрямований на врегулювання особливостей функціонування місцевого самоврядування, здійснення повноважень самоврядних органів у названих умовах, на територіях територіальних громад, де не ведуться бойові дії, згідно із Законом України “Про правовий режим воєнного стану”¹⁹ (ст. 9), можна сказати, “призупинив” оприлюднення актів органів місцевого самоврядування, їхніх посадових осіб у період дії воєнного стану: поширюються обмеження щодо оприлюднення таких актів у порядку, визначеному частинами першою (п. 3), четвертою ст. 15 Закону України “Про доступ до публічної інформації”, а також щодо виконання вимог законів України “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності”²⁰ та “Про державну допомогу суб’єктам господарювання”²¹.

Звісно, здійснюється пошук шляхів вирішення проблеми балансу інтересів суспільства щодо забезпечення доступу до об’єктивної, достовірної, своєчасної, в тому числі публічної інформації, та необхідністю обмеження доступу до певних відомостей, дотримання вимог секретності в умовах ведення масштабних бойових дій. Загалом йдеться про адекватність правових обмежень окремих конституційних (муніципальних) прав людини і

¹⁷ Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 12 березня 2022 р. № 263 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/263-2022-%D0%BF#Text>> (дата звернення: 10.04.2024).

¹⁸ Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану: Закон України від 12 травня 2022 р. № 2259-IX <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text>> (дата звернення: 10.04.2024).

¹⁹ Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>> (дата звернення: 10.04.2024).

²⁰ Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>> (дата звернення: 10.04.2024).

²¹ Про державну допомогу суб’єктам господарювання: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1555-VII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text>> (дата звернення: 10.04.2024).

громадянина в інтересах національної безпеки в умовах правового режиму воєнного стану. У нинішніх реаліях, як було сказано, зменшується рівень відкритості та прозорості діяльності представницьких органів і компетентного залучення місцевих жителів як територіальної спільноти до вирішення питань місцевого значення, а отже, поставлених раніше стратегічних завдань щодо реалізації ідеї прямої демократії, як і взагалі реальна здатність територіальної громади здійснювати місцеве самоврядування як первинного суб'єкта його системи.

Певно, через зовнішню загрозу формування і реалізація сучасної інформаційної політики в усіх напрямках детермінується через засади конституційного ладу України щодо захисту національної безпеки. Гарантування та реалізація визначених Основним Законом прав і свобод людини і громадянина, принципів суспільного життя, інших конституційних цінностей у повному обсязі нині ускладнюються.

Нагадаємо, що Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на самому початку окреслила засади, на яких мають відбуватися заявлені процеси: верховенство права; відкритість, прозорість і громадська участь; доступність публічних послуг; підзвітність і підконтрольність органів і посадових осіб місцевого самоврядування територіальній громаді; підконтрольність органів місцевого самоврядування органам виконавчої влади в питаннях дотримання Конституції та законів України тощо.

Нині, коли забезпечення владно-управлінських відносин перенесено здебільшого в електронну, цифрову площину, загальними проблемами, які виникли не сьогодні і про які неодноразово наголошували фахівці у попередні роки, відмічалось на державному рівні, і які в умовах воєнного стану стали доволі відчутними, можна назвати неефективне впровадження та використання можливостей електронних комунікацій на місцевому рівні. Регіони характеризуються нерівномірним розвитком інформаційної інфраструктури (електронних ресурсів, реєстрів, баз даних, інформаційно-аналітичних систем). Як наслідок, за свідченням практиків, – унеможливлення надання якісних інформаційних послуг, нерівномірність забезпечення доступу громадян, місцевих жителів до інформаційних ресурсів регіонів, структурних підрозділів місцевих адміністрацій, органів місцевого самоврядування (концепт т. зв. цифрової нерівності) тощо.

В умовах війни процеси цифрової трансформації набули нового значення на тлі важливих завдань відбудови зруйнованого рашистами, коли роль територіальної громади є визначальною у формуванні потреб громадян у налагодженні життєпридатного для них середовища. Це спонукає місцеві органи публічної влади, які максимально наближені до інтересів громади окремої території, оптимізувати свою інформаційно-комунікаційну діяльність. Важливими факторами її ефективності стає вибір якісних механізмів реалізації функцій самоврядування в нинішній кризовій ситуації.

У контексті заявленої проблематики слід також зауважити, що тільки за рахунок застосування технологічного (цифрового) підходу не можна

повною мірою забезпечити підвищення рівня інформаційного забезпечення функціонування системи місцевого самоврядування, зумовленого реальністю сьогодення. Є потреба формування більш оптимальних показників ефективності діяльності, спрямованої на розв'язання проблем життєдіяльності територіальної громади та реалізацію її інтересів, підвищення поінформованості населення.

Розвиненість прямих і зворотних інформаційних зв'язків органів публічної влади з громадськістю – це створення можливостей для якісно нових форм організації їх діяльності, розширення прямої демократичної участі громадян у вирішенні питань як державного, так і місцевого значення. З цим пов'язують більш якісний ступінь розвитку громадянського суспільства, підвищення регулятивного впливу громадської думки, налагодження громадського контролю за діяльністю органів публічної влади. Як уже підкреслювалось, чималою запорукою цього є упровадження е-комунікацій.

Серед основних інструментів діяльності з використанням новітніх ІКТ, що набули широкого застосування, наприклад, до повномасштабної російської агресії, забезпечили доступ до публічної інформації, підвищили активність місцевих жителів – членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення, – зокрема, використання офіційних вебсайтів органів самоврядування, елементів е-демократії (е-звернення, е-петиції), різноманітних тематичних вебпорталів у соціальних мережах для опублікування поточних відомостей, проведення опитувань громадської думки тощо.

Показово, як свідчить практика, у громадах, де була налагоджена комунікація з інститутами громадянського суспільства, з початком повномасштабної війни значно спростились конструктивна співпраця представницьких органів, посадових осіб з місцевим населенням, громадськістю в частині предметного обговорення нагальних проблем, спричинених суворою реальністю, пошук шляхів їхнього вирішення. Своєрідними провідниками думок і каталізаторами обміну інформацією між владою та територіальною громадою стало застосування й такого інструментарію, як громадський бюджет, електронні консультації, сервіси, які допомагають вирішувати поточні проблеми (“Відкрите місто”, “Мапа звернень”), різні чат-боти, за допомогою яких можна швидко отримати відповідь від органу влади тощо. Існуючі приклади підкреслюють важливість прямого діалогу особливо під час війни, а цифрові технології спрощують цей процес.

Головним маркером конкретної спільної роботи керівництва представницьких органів і мешканців стала активна цифровізація громад²², про потенціал якої для розвитку, відновлення громад і територій та розробки інструментарію своєрідної “громади у смартфоні” повідомляють фахівці²³. Так, в Україні у 2023 р. стартувала програма “Акселератор цифрової стій-

²² Є Стефанович, ‘Чому цифровізація громад важлива для відбудови та розвитку України’ (19.05.2023) <<https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/19/700312>> (дата звернення: 10.04.2024).

²³ О Азархіна, ‘Громада у смартфоні: три основних інструменти для розвитку громад і територій’ (23.01.2024) <<https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3816860-gromada-u-smartfoni-tri-cifrovi-instrumenti-dla-rozvitku-gromad-i-regioniv.html>> (дата звернення: 10.04.2024).

кості ‘Громада 4.0’²⁴, розроблена міжнародною організацією SocialBoost за підтримки Міністерства цифрової трансформації України та Програми ‘ULEAD з Європою’. Її мета, про що наголошували експерти під час зустрічі, присвяченої цій події, – забезпечення сталого розвитку громад-учасниць, їхня підтримка на шляху до відновлення і відбудови, розробка базової цифрової інфраструктури, розвиток цифрових навичок, цифровізація публічних послуг-трансформації, надання розуміння національної стратегії цифровізації тощо²⁴.

Водночас є розуміння, що громаду цифровою роблять не тільки технології чи інструменти: цифрова громада – це люди, які розуміють важливість впровадження технологій та інновацій, що полегшуватимуть життя та покращуватимуть і розвиватимуть громаду; це постійний діалог між органами влади і жителями, який допомагає визначати пріоритети розвитку та вирішувати проблеми. Без самих мешканців, які братимуть участь у процесі ухвалення важливих рішень у громаді, які, зрештою, хочуть брати відповідальність за розвиток громади, у якій живуть, цифрова громада неможлива²⁵.

Враховуючи, що результативність інформаційного забезпечення самоврядування прямо залежить, зокрема, від скоординованості дій, зусиль уповноважених суб’єктів щодо встановлення інформаційно-комунікативних зв’язків, побудова його функціональної системи неможлива без відповідних організаційних заходів. Зокрема, для ‘прискорення процесів цифровізації на місцевому рівні Міністерство цифрової трансформації України запровадило нові посади в обласних державних (військових) адміністраціях – заступників з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації (CDTO)²⁶, що дало змогу реалізувати ініціативи з регіональної цифровізації в різних регіонах України.

Безумовно, викладене не вичерпує актуальності та практичної доцільності теоретико-прикладних досліджень окресленої різновекторної проблематики.

Висновки. Задля забезпечення розвитку ідей конституціоналізму, їхнього практичного втілення в Україні відповідно до загальної тенденції демократизації всіх процесів формування та реалізації інформаційної політики як на загальнодержавному, так і місцевому рівнях, базуючись на конституційних засадах, положеннях відповідних нормативно-правових актів, стратегічних документів, мають створюватись умови для комплексної, системної організації і врегулювання інформаційно-комунікаційних процесів у суспільстві, державі, формування інформаційного суспільства, цифрової, як на сьогодні її визначають, держави: забезпечення конституційних прав людини і громадянина, зокрема, права доступу до публічної інформації; функціонування

²⁴ М Семенишин, ‘Діджиталізація українських громад: лідери цифрової трансформації обговорили можливість та перспективи’ (17.03.2023) <<https://u-lead.org.ua/news/161>> (дата звернення: 10.04.2024).

²⁵ С Сакалош, ‘Як створити “громаду у смартфоні”: необхідні інгредієнти’ (07.07.2020) <<https://decentralization.ua/news/12600?page=3>> (дата звернення: 10.04.2024).

²⁶ Цифровізація громад: які результати діджитал-проектів у регіонах (08.01.2024) <<https://www.kmu.gov.ua/news/tsyfrovizatsiia-hromad-iaki-rezultaty-didzhytal-proektiv-u-rehionakh>> (дата звернення: 10.04.2024).

інститутів е-демократії, е-урядування; формування національного інформаційного простору, його захист, заходи щодо його входження до світового, європейського інформаційного просторів на засадах забезпечення інформаційного суверенітету, інформаційної безпеки, формування інформаційної культури тощо.

В умовах, коли значущості набуває безперервність функціонування органів місцевого самоврядування: оперативність дій, своєчасне реагування на надзвичайні ситуації, що виникають, прийняття та ефективна реалізація рішень, спрямованих здебільшого на підтримання, збереження життєво необхідного середовища жителів відповідної територіальної громади, значення інформаційно-комунікаційного чинника реалізації функцій місцевого самоврядування в умовах війни важко переоцінити.

Окреслена проблематика набуває якісно нового значення та актуальності у світлі пошуку найбільш ефективних шляхів і суттєвих форм і методів, якісних організаційно-правових механізмів у вирішенні завдань і проблем, що постали натепер перед місцевими органами публічної влади, перед системою місцевого самоврядування.

Недостатня розвиненість рівня сучасних ІКТ у процесах здійснення публічної влади й управління, самоврядування, яка стала відчутною в теперішній час, коли надважливим для реального розуміння та предметного обговорення нагальних проблем суспільства, держави, територіальної громади стає діалог між представницькими органами та громадськістю, певно, не забезпечує достатній рівень ефективності в налагодженні якісних, дієвих прямих і зворотних інформаційних зв'язків цих органів з місцевими жителями, інститутами громадянського суспільства.

Можливо, для узгодження з сучасними реальними умовами та потребами функціонування системи місцевого самоврядування, діяльності самоврядних органів, для яких одним із головних завдань стало забезпечення комфортних умов життя населення території, окремих теоретико-методологічних коректив потребує, зокрема, підхід щодо визначального впливу ІКТ на ці процеси. Є розуміння, що тільки з допомогою застосування технологічного (цифрового) підходу не можна повною мірою забезпечити підвищення рівня функціонування системи місцевого самоврядування, виконання самоврядними органами, територіальною громадою зумовлених реальністю сьогодення завдань.

Існує потреба вироблення більш оптимальних показників ефективності діяльності, спрямованої як на розв'язання проблем життєдіяльності територіальної громади та реалізацію її інтересів, так і підвищення поінформованості про її здійснення як основи формування потенційної довіри місцевого населення до органів публічної влади (дотримання установлених законодавством вимог щодо поширюваної інформації про діяльність органів самоврядування на предмет її вірогідності, системності, своєчасності тощо; удосконалення організаційно-правових форм і методів безпосередньої взаємодії посадових осіб, депутатів із місцевими жителями, громадськістю, медіа; поєднання реальної та електронної участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення тощо).

Насамкінець заявлена проблематика потребує подальшого поглибленого всебічного дослідження, вироблення відповідних науково-практичних рекомендацій. Комплексний аналіз сутності, змісту, механізмів інформаційного забезпечення процесів здійснення місцевого самоврядування як в умовах правового режиму воєнного стану, ведення загарбницьких воєнних дій на території нашої держави, так і в повоєнний період становить перспективу для наступних розвідок.

REFERENCES

Bibliography

Edited books

1. Kostetska T, 'Problemy informatsiinoi polityky v umovakh reformuvannya mistsevoho samovriaduvannya ta administratyvnoi reformy v Ukraini', *Detsentralizatsiia publichnoi vlady v Ukraini u konteksti zarubizhnoho dosvidu ta yevrointehratsiinykh protsesiv: kolekt. monohrafiia* (Batanov O, Bedriia R red, Lviv 2021) 292–307.

Journal articles

2. Chmyr Ya, 'Suchasni problemy informatsiinoi bezpeky Ukrainy ta perspektyvni napriamy yikh vyrishennia' [2022] 2 (62) *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi Akademii upravlinnia personalom. Politychni nauky ta publichne upravlinnia* <[https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2\(62\)-23](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2(62)-23)>.
3. Kostetska T, 'Aktualni problemy detsentralizatsii publichnoi vlady v Ukraini: informatsiini ta komunikatsiini aspekty' [2021] 32 *Pravova derzhava* 227–235 DOI: 10.33663/0869-2491-2021-32-227–235.

Conference papers

4. Zasadko V, Matvieiev Ye, 'Instytutsiini osnovy elektronnoi uchasti hromadian: dosvid Ukrainy i Yes' v *Deokupatsiia. Yurydychnyi front: materialy mizhnarodnoho ekspertnoho kruhloho stolu* (2022) 139–140.

Theses

5. Blinova H, 'Administratyvno-pravovi zasady informatsiinoho zabezpechennia orhaniv publichnoi administratsii v Ukraini: aktualni pytannia teorii ta praktyky' (avtoref dys kand yuryd nauk 2019).

Newspaper articles

6. Azarkhina O, 'Hromada u smartfoni: try osnovnykh instrumenty dlia rozvytku hromad i terytorii' (Ukrinform, 23.01.2024) <<https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3816860-gromada-u-smartfoni-tri-cifrovi-instrumenti-dla-rozvitku-gromad-i-regioniv.html>> (accessed: 09.05.2024).
7. Stefanovych Ye, 'Chomu tsyfrovizatsiia hromad vazhlyva dlia vidbudovy ta rozvytku Ukrainy. Yaku vyhodu otrymaiut hromady vid tsyfrovizatsii ta shcho mozhna robyty vzhe zaraz?' (Ekonomiczna pravda, 19.05.2023) <<https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/19/700312>> (accessed: 09.05.2024).

Websites

8. Doslidzhennia "Stan informuvannya i zaluchennia zhyteliv hromad v umovakh voiennoho stanu" (Proiekt PROSTO "Pidtrymka dostupnosti posluh v Ukraini", 20.11.2023) <<https://komsamovr.rada.gov.ua/uploads/documents/43839.pdf>> (accessed: 09.05.2024).

9. Komitet z pytan orhanizatsii derzhavnoi vldy proviv zasidannia kruhloho stolu "Formy uchasti hromadian u mistsevomu samovriaduvanni ta napriamky vdoskonalennia vidpovidnogo zakonodavstva" (*Verkhovna Rada Ukrainy*, 21.11.2023) <https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/243874.html> (accessed: 09.05.2024).
10. Mamchenko N, 'Verkhovnyi Sud roz'iasnyv osoblyvosti provedennia hromadskykh obhovoren projektiv aktiv orhaniv mistsevoho samovriaduvannia pid chas voiennoho stanu' (31 bereznia 2024) <<https://sud.ua/uk/news/publication/296554-verkhovnyy-sud-razyasnil-osobennosti-provedeniya-obschestvennykh-obsuzhdeniy-proektov-aktov-organov-mestnogo-samoupravleniya-v>> (accessed: 09.05.2024).
11. Sakalosh S, 'Yak stvoryty "hromadu u smartfoni": neobkhidni inhrediienty' <<https://decentralization.ua/news/12600?page=3>> (accessed: 09.05.2024).
12. Semenyshyn M, 'Dydzhytalizatsiia ukrainskykh hromad: lidery tsyfrovoy transformatsii obhovoryly mozhlyvosti ta perspektyvy' <<https://u-lead.org.ua/news/161>> (accessed: 09.05.2024).
13. Tsyfrovizatsiia hromad: iaki rezultaty didzhytal-proektiv u rehionakh (*Uriadovyi portal*, 08.01.2024) <<https://www.kmu.gov.ua/news/tsyfrovizatsiia-hromad-iaki-rezultaty-didzhytal-proektiv-u-rehionakh>> (accessed: 09.05.2024).

Tetiana Kostetska

INFORMATION AND COMMUNICATION FACTORS OF LOCAL SELF-GOVERNMENT SYSTEM FUNCTIONING UNDER MARTIAL LAW

ABSTRACT. Certain aspects of information and communication factors of reforming local self-government in the context of achieving the planned results in the conditions of the legal regime of martial law introduced in Ukraine are considered. Among the urgent problems – improvement of the information and communication environment of local self-government, information support of decentralization processes.

The article is aimed at studying the influence of the legal regime of martial law on the formation of an effective mechanism for the open functioning of local public authorities, the development of forms of direct democratic participation of citizens in resolving issues of local importance.

The effectiveness of the entire system of local self-government is based on democratic ideas of openness and accessibility of local authorities. In conditions of war, the importance of the information and communication factor for the implementation of the functions of local self-government is especially increasing. It is emphasized that the achievement of communicative interaction between the local population, local authorities on the basis of understanding has always been an important factor in establishing effective local self-government, the formation of capable territorial communities.

It is concluded that there is a constitutional and legal basis for the open nature of the activities of public authorities, the participation of citizens in solving issues of local importance, its shortcomings and ways of improvement are called.

The most common practices of establishing communicative relationships are investigated, which emphasize the importance of direct dialogue during war and the importance of digital technologies. One of the directions in these processes is the active digitalization of communities ("community in a smartphone").

Under the conditions of martial law, the level of openness and transparency of the activities of local public authorities decreases, since a number of legal security restrictions have been established. This directly affects the level of involvement of residents in the processes of preparation and decision-making of local self-government bodies, guaranteeing certain constitutional (municipal rights)

human and citizen rights. The insufficient level of application of modern ICTs, the importance of which in war conditions cannot be overestimated, remains problematic.

It is also argued that it is quite difficult to fully ensure the increase in the level of functioning of the local self-government system, the fulfillment of tasks by self-governing bodies, the territorial community only through the use of a technological (digital) approach. There is a need to develop more optimal indicators of the effectiveness of activities aimed at solving the problems of the life of the territorial community and the implementation of its interests, increasing public awareness.

KEYWORDS: reformation; information policy; local self-government; information and communication relations; information and communication technologies; digitalization of communities.